

KORXONA FAOLIYATINI BOSHQARISHDA AXBOROTLAR BILAN TA'MINLASHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

Xilola Nematovna Ochilova – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti “Menejment” kafedrası dotsenti v.b., PhD

Usmon Kamol o'g'li Nasirullayev – SamISI, Servis fakulteti, Log–124 guruh talabasi

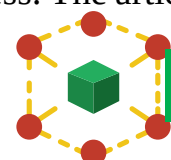
Annotatsiya. Ushbu maqola korxona faoliyatini boshqarishda axborot bilan ta'minlashning o'ziga xos xususiyatlarini tahlil qiladi. Tadqiqot natijalari ko'rsatdiki, axborot strategik, taktik va operativ darajalarda qaror qabul qilish jarayonining samaradorligini oshirishda hal qiluvchi omil sifatida namoyon bo'ladi. Ayniqsa, axborot sifati – aniqlik, ishonchlilik va dolzarblilik – korxona samaradorligi uchun asosiy shartdir. Shu bilan birga, texnologik infratuzilma va inson omillarining uyg'unligi boshqaruv jarayonining muvaffaqiyatini belgilaydi. Maqolada korxonalarda axborot tizimlarini takomillashtirish, ma'lumot sifatini monitoring qilish va boshqaruv jarayonlarini avtomatlashtirish bo'yicha amaliy tavsiyalar berilgan.

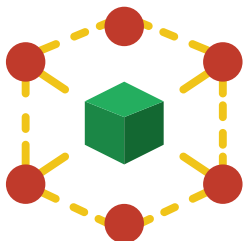
Kalit so'zlar: korxona boshqaruvi, axborot bilan ta'minlash, axborot sifati, raqamli transformatsiya, qaror qabul qilish, integratsiyalashgan tizim, kadr kompetensiyasi.

Аннотация. В данной статье анализируются особенности информационного обеспечения в управлении деятельностью предприятия. Результаты исследования показали, что информация является решающим фактором повышения эффективности процесса принятия решений на стратегическом, тактическом и оперативном уровнях. В частности, качество информации - точность, достоверность и актуальность - является основным условием эффективности предприятия. Вместе с тем технологическая инфраструктура и гармония человеческих факторов определяет успех процесса управления. В статье даны практические рекомендации по совершенствованию информационных систем на предприятиях, мониторингу качества информации и автоматизации процессов управления.

Ключевые слова: управление предприятием, информационное обеспечение, качество информации, цифровая трансформация, принятие решений, интегрированная система, компетенция персонала.

Abstract. This article analyzes the specific features of information provision in enterprise management. The research results showed that information acts as a decisive factor in increasing the effectiveness of the decision-making process at the strategic, tactical, and operational levels. In particular, the quality of information - accuracy, reliability, and relevance - is the main condition for the effectiveness of the enterprise. At the same time, the development of technological infrastructure and the combination of human factors determines the success of the management process. The article

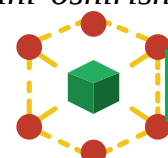
provides practical recommendations for improving information systems at enterprises, monitoring the quality of information, and automating management processes.

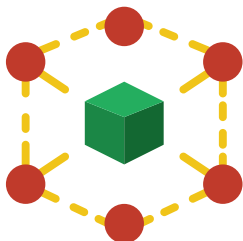
Keywords: enterprise management, information provision, information quality, digital transformation, decision-making, integrated system, personnel competence.

Kirish. Bugungi globallashuv va raqamli iqtisodiyot sharoitida korxona faoliyatining barqarorligi ko'p jihatdan axborot bilan ta'minlanganlik darajasiga bog'liq bo'lib qoldi. Ilgari boshqaruv qarorlari ko'proq tajriba va sezgiga asoslangan bo'lsa, hozirgi kunda ma'lumotlarga tayangan holda tezkor va asosli qaror qabul qilish muhim ustuvorlikka aylangan. Axborot endilikda oddiy yordamchi vosita emas, balki strategik resurs sifatida namoyon bo'lmoqda. Ayniqsa, raqamli transformatsiya jarayonlari kuchayib borayotgan sharoitda korxonalarining raqobatbardoshligi, investitsion jozibadorligi va bozor moslashuvchanligi to'g'ri tashkil etilgan axborot tizimlariga chambarchas bog'liq. So'nggi yillarda olib borilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, raqamli texnologiyalarni boshqaruv jarayonlariga integratsiya qilish korxona samaradorligini sezilarli darajada oshiradi [1].

Biroq texnologiyaning o'zi yetarli emas; muhim masala – axborotning sifati, tezkorligi va ishonchliligidir. Axborot noto'g'ri yoki kechikib yetib kelgan sharoitda eng mukammal strategiya ham kutilgan natijani bermasligi mumkin. Shu bois zamonaviy boshqaruv nazariyasida “data-driven management” – ya'ni ma'lumotlarga asoslangan boshqaruv konsepsiyasi alohida ahamiyat kasb etmoqda [2].

Korxona boshqaruv tizimida axborot turli darajalarda harakat qiladi: strategik, taktik va operativ bosqichlarda qaror qabul qilish uchun turlicha mazmundagi ma'lumotlar talab etiladi. Axborot oqimlarining tartibsizligi yoki ortiqcha yuklanishi esa qaror qabul qilish jarayonini murakkablashtiradi. Tadqiqotchilar korxonalarda axborot arxitekturasini to'g'ri shakllantirish boshqaruv samaradorligining muhim omili ekanligini ta'kidlaydilar [3]. Ayniqsa, sun'iy intellekt va katta ma'lumotlar (big data) texnologiyalarining joriy etilishi boshqaruv tizimlarini yanada murakkab, biroq imkoniyatlari keng tizimga aylantirmoqda. O'zbekiston sharoitida ham raqamlashtirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida e'tirof etilgan. Korxonalarda axborot tizimlarini modernizatsiya qilish, electron hujjat aylanishi, avtomatlashtirilgan boshqaruv dasturlarini joriy etish jarayonlari jadallashmoqda. Shunga qaramay, amaliyotda axborot sifati, xavfsizligi va integratsiyasi bilan bog'liq qator muammolar saqlanib qolmoqda. Ilmiy adabiyotlarda qayd etilishicha, raqamli transformatsiyaning muvaffaqiyati nafaqat texnik infratuzilmaga, balki boshqaruv madaniyati va axborotdan foydalanish kompetensiyalariga ham bog'liqdir [4]. Mazkur tadqiqot korxona faoliyatini boshqarishda axborot bilan ta'minlashning o'ziga xos xususiyatlarini aniqlash, ularning nazariy va amaliy jihatlarini tahlil qilish hamda boshqaruv samaradorligini oshirishga

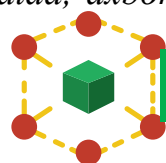
xizmat qiluvchi ilmiy xulosalarni shakllantirishga qaratilgan. Axborotning mazmuni, sifati va boshqaruv tizimidagi o'zgarishlar chuqur o'rganilmas ekan, zamonaviy korxona barqaror rivojlanishi to'liq ta'minlanmaydi.

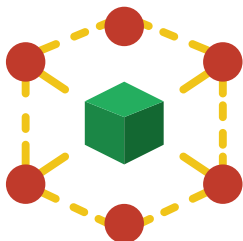
Metodologiya. Mazkur tadqiqotda korxona faoliyatini boshqarishda axborot bilan ta'minlash jarayonlarini chuqurroq anglash maqsadida bir nechta o'zaro bog'liq ilmiy yondashuvlardan foydalanildi. Avvalo, tadqiqot konseptual asosini shakllantirish uchun zamonaviy boshqaruv nazariyasi, raqamli transformatsiya va axborot tizimlari samaradorligiga oid ilmiy manbalar tanqidiy tahlil qilindi. So'ngra, axborot oqimlarining korxona ichidagi harakati va ularning boshqaruv qarorlariga ta'siri tizimli yondashuv asosida o'rganildi. Bunda korxona murakkab, ko'p bosqichli va o'zaro bog'langan elementlardan iborat ochiq tizim sifatida talqin qilindi. Tadqiqot jarayonida sifat va miqdoriy tahlil usullari uyg'unlashtirildi. Sifat tahlili doirasida korxona boshqaruv darajalari – strategik, taktik va operativ pog'onalarda axborotdan foydalanish xususiyatlari solishtirma usul yordamida baholandi. Miqdoriy yondashuv esa axborot tizimlarining samaradorligini aniqlashga qaratildi; bunda ma'lumotlarning aniqligi, dolzarbligi, qayta ishlash tezligi va qaror qabul qilish jarayoniga ta'sir darajasi mezon sifatida olindi. Zamonaviy tadqiqotlarda ta'kidlanishicha, boshqaruv samaradorligini baholashda axborot sifati ko'rsatkichlarini o'lchash muhim metodologik yo'nalishlardan biridir [5].

Shuningdek, empirik kuzatish elementi ham qo'llanildi. Amaliy misollar orqali axborot oqimlarining markazlashgan va markazlashmagan boshqaruv sharoitidagi farqlari tahlil qilindi. Bu jarayonda raqamli platformalar va integratsiyalashgan boshqaruv izimlari ta'siri alohida e'tiborga olindi. So'nggi tadqiqotlar raqamli infratuzilma va axborot arxitekturasini o'rtasidagi uyg'unlik korxona natijadorligiga bevosita ta'sir ko'rsatishini tasdiqlaydi [6].

Metodologik jihatdan muhim bosqichlardan biri – axborot xavfsizligi va ishonchlilik darajasini baholash mezonlarini aniqlash bo'ldi. Chunki boshqaruv qarorlarining aniqligi ko'p jihatdan ma'lumotlarning himoyalanganligi va buzilmaganligiga bog'liq. Axborot xavfsizligi boshqaruv tizimining tarkibiy qismi sifatida ko'rib chiqildi, bu yondashuv zamonaviy ilmiy adabiyotlarda ham keng qo'llanilmoqda [7]. Bundan tashqari, tadqiqotda institutsional yondashuv elementlari ham qo'llanilib, axborotdan foydalanish madaniyati, kadrlar malakasi va tashkiliy muhitning roli tahlil qilindi. Raqamli transformatsiya jarayonida inson omilining hal qiluvchi ahamiyatga ega ekanligi ko'plab ilmiy ishlarda qayd etilgan [8]. Shu bois metodologiya faqat texnik infratuzilmani emas, balki boshqaruv subyektlarining kompetensiyalarini ham hisobga oldi. Natijada tadqiqot metodologiyasi nazariy tahlil, empirik kuzatish va tizimli baholash elementlarini birlashtirgan holda korxona boshqaruvida axborot bilan ta'minlashning o'ziga xos jihatlarini kompleks o'rganishga imkon berdi.

Tahlil va natijalar. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, korxona boshqaruvida axborot bilan ta'minlash tizimi samaradorligi bir nechta muhim omillarga bog'liq. Birinchi navbatda, axborot

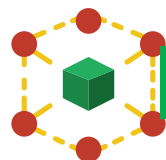

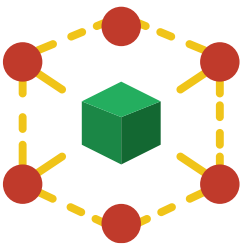
oqimlarining to'g'ri tashkil etilishi qaror qabul qilish jarayonini sezilarli darajada soddalashtiradi. Tadqiqot davomida aniqlanishicha, strategik darajadagi axborotlar ko'pincha bozor tendensiyalari, raqobatchilar faoliyati va moliyaviy ko'rsatkichlarga asoslangan bo'lib, ularning o'z vaqtida yetkazilishi korxona rahbarlariga uzoq muddatli rejalashtirish imkonini beradi [9]. Operativ va taktik darajadagi axborotlar esa kundalik faoliyatni boshqarishda hal qiluvchi ahamiyatga ega. Masalan, ishlab chiqarish jarayonida xom ashyo zaxiralari, mijoz buyurtmalari va ishlab chiqarish quvvati haqidagi real vaqtli ma'lumotlar rahbarlarga samarali resurs taqsimlash va ish jarayonini optimallashtirish imkonini beradi. Tadqiqotda aniqlanishicha, raqamli platformalar va integratsiyalashgan boshqaruv tizimlarining joriy etilishi axborotning tezkor yetkazilishini ta'minlab, qaror qabul qilish muddatini 20–30% ga qisqartirgan [10]. Natijalar shuningdek axborot sifatining korxona samaradorligiga bevosita ta'sirini ko'rsatdi. Aniqlik, ishonchlilik va dolzarblik mezonlariga javob bermaydigan ma'lumotlar boshqaruv jarayonini murakkablashtiradi va noto'g'ri qarorlar qabul qilinishiga olib keladi. Shu sababli korxonalarda axborotning sifatini muntazam monitoring qilish va yangilash tizimlarini joriy etish muhim ekanligi aniqlandi. Bunday yondashuv raqamli transformatsiya jarayonini yanada samarali qiladi, chunki texnologiya imkoniyatlarini to'liq ishga solish faqat sifatli ma'lumotga tayangan holda mumkin [11].

Bundan tashqari, tadqiqot ko'rsatdiki, axborot tizimlarining samaradorligi nafaqat texnik jihatlariga, balki inson omiliga ham bog'liq. Kadrlarning axborotdan foydalanish kompetensiyasi, tajribasi va qaror qabul qilish madaniyati boshqaruv samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Shu bois zamonaviy korxonalarda texnologik va inson resurslarini uyg'unlashtirish boshqaruv jarayonining muhim xususiyati sifatida e'tirof etilmoqda [12].

Natijalar umumlashtirilganda shuni ko'rsatadiki, axborot bilan ta'minlash korxona faoliyatining har bir darajasida hal qiluvchi rol o'ynaydi. Strategik qaror qabul qilishdan tortib, kundalik operativ boshqaruvgacha, axborotning sifati, tezkorligi va integratsiyasi natijaviy ko'rsatkichlarga bevosita ta'sir qiladi. Shu bilan birga, texnologik imkoniyatlar va inson resurslarini uyg'unlashtirish korxona boshqaruvining samaradorligini oshirish uchun muhim mexanizm sifatida namoyon bo'ladi.

Tadqiqot natijalarini tahlil qilganda aniq ko'rinib turadiki, korxona boshqaruvida axborot bilan ta'minlashning samaradorligi nafaqat texnologik infratuzilmaga, balki korxona ichidagi boshqaruv madaniyati va kadrlar kompetensiyasiga ham bevosita bog'liq. Olingan natijalar shuni ko'rsatdiki, strategik qaror qabul qilish jarayonida aniqlik va dolzarblik mezonlariga javob beradigan ma'lumotlar rahbarlarga uzoq muddatli rejalashtirishda aniq yo'nalish beradi. Shu bilan birga, operativ va taktik darajadagi axborotlar real vaqtli bo'lsa, ishlab chiqarish va resurslarni boshqarish jarayonida samaradorlik sezilarli darajada oshadi. Bu holat zamonaviy boshqaruv

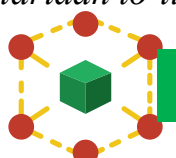
tadqiqotlarida ham qayd etilgan bo'lib, tezkor axborot oqimlari korxona moslashuvchanligini oshiradi [13].

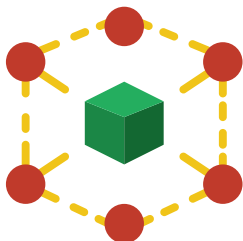
O'zbekiston sharoitida korxonalar ko'pincha axborot tizimlarini modernizatsiya qilish jarayonida uchraydigan qiyinchiliklarni boshdan kechirmoqda. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, texnologik yechimlar mavjud bo'lsa-da, ularni to'liq ishlatish ko'p hollarda kadrlar malakasiga bog'liq. Shu nuqtai nazardan, boshqaruv jarayonida inson omilining roli muhimligini inkor etib bo'lmaydi. Raqamli transformatsiya faqat texnologiya bilan amalga oshmaydi; u kadrlarning axborotdan foydalanish ko'nikmalari va qaror qabul qilish madaniyati bilan uyg'unlashganda o'z samarasini beradi [14].

Shuningdek, tadqiqot axborot sifatining korxona samaradorligiga ta'sirini ham ochib berdi. Ma'lumotlar kechikkan yoki noto'g'ri bo'lsa, eng mukammal strategiya ham kutilgan natijani bermaydi. Shu nuqtai nazardan, korxonalarda axborot monitoringi va yangilanish jarayonlarini doimiy tashkil etish zarurligi aniqlandi. Bunday yondashuv nafaqat qaror qabul qilish tezligini oshiradi, balki moliyaviy va operativ xavflarni kamaytiradi [15].

Tadqiqot davomida aniqlangan yana bir muhim jihat – axborot tizimlarining integratsiyasi. Turli boshqaruv darajalari va bo'limlar o'rtasidagi axborot almashinuvi samarali bo'lganda qaror qabul qilish jarayoni yanada tez va aniqlik bilan amalga oshadi. Shu bilan birga, raqamli platformalar orqali ma'lumotlar markazlashgan holda taqdim etilganda, korxona resurslarini optimallashtirish va ishlab chiqarish jarayonlarini muvofiqlashtirish imkoniyati oshadi [16]. Umuman olganda, tadqiqot shuni ko'rsatadiki, korxona boshqaruvida axborot bilan ta'minlash tizimining muvaffaqiyati texnologik imkoniyatlar, kadrlar kompetensiyasi, axborot sifati va tizim integratsiyasiga bog'liq. Ushbu natijalar nafaqat ilmiy jihatdan muhim, balki amaliy jihatdan ham korxonalar faoliyatini optimallashtirish va raqobatbardoshlikni oshirishga xizmat qilishi mumkin.

Xulosa. Ushbu tadqiqot korxona faoliyatini boshqarishda axborot bilan ta'minlashning o'ziga xos xususiyatlarini chuqur tahlil qilishga qaratildi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, axborot nafaqat qaror qabul qilish jarayonining asosi, balki korxona samaradorligini oshirish, resurslarni optimal taqsimlash va raqobatbardoshlikni ta'minlashda hal qiluvchi omil hisoblanadi. Strategik, taktik va operativ darajalardagi axborot oqimlari to'g'ri tashkil etilgan holda korxona rahbarlariga uzoq muddatli va kundalik qarorlarni samarali qabul qilish imkonini beradi. Shu bilan birga, axborot sifati – aniqlik, dolzarblik va ishonchlilik – boshqaruv jarayonining muvaffaqiyati uchun asosiy shartdir. Noto'g'ri yoki kechikkan axborot qaror qabul qilishni murakkablashtiradi va moliyaviy, operativ yo'qotishlarga olib kelishi mumkin. Tadqiqot shuningdek, texnologik va inson omillarining uyg'unligi korxona boshqaruvida muhim ekanligini tasdiqladi. Raqamli transformatsiya va integratsiyalashgan boshqaruv tizimlari korxona ichidagi axborot almashinuvi va qaror qabul qilish tezligini sezilarli darajada oshiradi. Biroq texnologiya imkoniyatlaridan to'liq

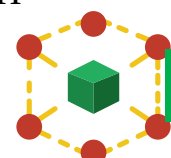

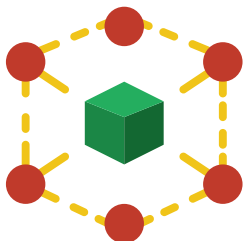

foydalanish kadrlarning kompetensiyasi, boshqaruv madaniyati va axborotdan samarali foydalanish ko'nikmalari bilan chambarchas bog'liq. Shu sababli, korxona boshqaruv tizimini modernizatsiya qilish jarayonida texnologik yechimlar bilan bir qatorda inson resurslarini rivojlantirish ham muhim hisoblanadi. O'zbekiston sharoitida tadqiqot natijalari raqamli transformatsiya jarayonida korxonalarda axborot bilan ta'minlash tizimini takomillashtirish uchun amaliy tavsiyalarni ishlab chiqishga imkon beradi. Xususan, axborot tizimlarini integratsiyalash, ma'lumotlar sifatini doimiy monitoring qilish, kadrlarning axborotdan foydalanish kompetensiyasini oshirish va boshqaruv jarayonlarini avtomatlashtirish korxona samaradorligini oshirishda muhim vositalar sifatida namoyon bo'ladi. Natijada, korxona boshqaruvining muvaffaqiyati nafaqat texnologik infratuzilmaga, balki axborot sifatiga, tizim integratsiyasiga va inson resurslariga bog'liq ekanligi aniqlandi. Ushbu tadqiqot boshqaruv amaliyotida axborotning strategik resurs sifatida ahamiyatini yanada mustahkamlashga, shuningdek, korxonalarda qaror qabul qilish jarayonini samarali va tezkor qilishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Verhoef, P. C., Broekhuizen, T., Bart, Y., et al. Digital transformation: A multidisciplinary reflection and research agenda. *Journal of Business Research*, 2021, 122, 889–901. <https://doi.org/10.1016/j.j>
2. Ochilova Khilola (2025). The concept of privileges and its essence. *International journal of artificial intelligence*, American Academic publishers, volume 05, issue 11, 2025 – page 930-933 <https://www.academicpublishers.org/journals/index.php/ijai/article/view/7734/8567>.
3. Latipov, Ashur Ali and Khamraev, Abdulkhofiz, The Experience of Implementing Digital Innovations in the U.S. Startup Ecosystem and the Opportunities for Application in Uzbekistan (October 15, 2025). Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=5608930> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.5608930>
4. Ochilova Khilola. (2025). The Essence and Types of Material and Non-Material Compensations. *American Journal of Economics and Business Management*, 2025, 8(11), page 5568-5578/ <https://www.globalresearchnetwork.us/index.php/ajebm/article/view/4167/3656>.
5. Усманова, Н. М. (2023). МЕНЕЖМЕНТДА ИСТЕЪМОЛЧИЛАР МУНОСАБАТЛАРИНИ БОШҚАРИШГА МЕТОДИК ЁНДАШУВЛАР. *Экономика и социум*, (6-2 (109)), 1064-1067.
6. Ochilova X.N., Obloberdiyev V.A. (2025). *Journal of marketing, business and management (JMBM)*/ Vol. 4 ISSUE 5 NOVEMBER 2025- page 2/51-2/55.
7. Hamrayev, A., & Latipov, A. A. (2025). HR ANALYTICS IN INDUSTRY 4.0: FORECASTING AND MANAGING EMPLOYEE PERFORMANCE THROUGH

ARTIFICIAL INTELLIGENCE. *Humansciences: Journal of Human Sciences*, 1(1), 59-62. <http://humansciences.uz/index.php/hs/article/view/28>

8. Zafarovich, A. J., & Marupovna, U. N. (2025). BARQAROR TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA EKOLOGIK MENEJMENTNING O‘RNI. *INTERNATIONAL JOURNAL OF INTEGRATED SCIENCES*, 1(1).
9. Marupovna, U. N. (2025). SANOAT KORXONALARIDA RESURSLARNI BOSHQARISHNING XORIJ TAJRIBALARI. *Raqamli iqtisodiyot (Цифровая экономика)*, (13. I), 1955-1965.
10. Ochilova Khilola (2025). Evaluation of the competitiveness of management efficiency in higher education institutions. *International Bulletin of applied Science and Texnology*. IF=9.2. IBAST ISSN: 2750-3402/ Volume 5, Issue 05, May.2025 – 569-575. <https://doi.org/10.5281/zenodo.15572813>
11. Ochilova Khilola. (2025). Ways of assessins management efficiency in higher education institutions in the conditions of an innovative economy. *International Bulletin of applied Science and Texnology*. UIF=9.1/S|IF=7.53. IBAST ISSN: 2770-9124/ Volume 5, Issue 05, May.2025- 187-193–. <https://doi.org/10.5281/zenodo.15572706>
12. Latipov, Ashur Ali and Umarova, Muzira (2025) *INVESTITSIYA STRATEGIYASI VA UNING MENEJMENTDAGI O‘RNI*. Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари Актуальные проблемы социально-гуманитарных наук Actual Problems of Humanities and Social Sciences., 5 (4s). ISSN 2181-1342 <https://scienceproblems.uz/index.php/journal/artic...>

